

Itaque non sunt ista, non sunt hæc (mihi credite) quamvis magna et rara esse videantur, non sunt, inquam, ullo modo digna, quæ sempiternis doloribus comparentur. Ergo si oculis tuis considerabis, et retribu-

tionem peccatorum videbis, et nunc bene sancteque vives, et postmodum beate feliciterque morieris, quod nobis omnibus concedat, qui est in sæcula benedictus. Amen.

CONCIO VIII.

SUPER PSALMUM XC.

DE VERSU NONO ET DECIMO

Quoniam tu es, Domine, spes mea; Altissimum posuisti refugium tuum. Non accedet ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

SYNOPSIS

Enodatur in principio difficultas quædam, tum de coheræntia horum duorum versuum cum precedentibus et subsequentibus, tum de persona loquente, quæ diversa statuitur, scilicet hominis sancti et Prophetæ. Altissimum hoc loco non de adjuncto loci, sed de Deo intelligendum esse significatur. Differentia inter malum et flagellum quæ sit assignatur, quorum illud est peccatum, quod solum verum malum dici debet; hoc vero pœnæ et miseriæ ex peccato ortæ. Resolvitur deinde quæstio, quod nimirum non in hac vita, sed in futura justorum tabernaculo non accedet malum, vel non appropinquabit flagellum. Quod ut evidentius intelligatur quinque enumerantur hominum genera. Primum, in quibus malum, id est, peccatum proprium suum habet domicilium. Secundum, in quibus quidem habitat, sed ab eo liberari facili negotio possunt. Tertium eorum, in quibus quidem peccatum ipsum non habitat, sed in iis adhuc concupiscentia vivit. Quartum, soli fuisse Adam et Evam in statu innocentie. Quintum, sunt homines perfecte beati; ubi æterna beatitudo describitur, nosque eo serio invitamur.

Pars altera exponit, in hoc etiam sæculo suo modo posse impleri promissionem psalmographi: cur et quomodo Deus aliquando justum permittat lapi, ex D. Gregorio docetur. Solos malos proprie flagellari, utpote quibus flagel-

lum ad animam usque penetrat; sanctis vero non nisi ad extrema pertingit, exemplo S. Bernardi et S. Stephani Presbyteri, S. Gregorii et omnium Martyrum proleze ostenditur. Sanctis non modo non obesse, sed et prodesse flagellum declaratur, quia ad cursum incitat, quo destinamur, quod variis exemplis et similitudinibus confirmatur. Tribulationes potius flagellum quam flagellum esse demonstratur ex comparatione, quia flagellum refrigerat, muscas abigit, reficit et recreat, quæ omnia et flagellum egregie præstat, uti exemplo Arnulphi, eujusdam divitis a D. Bernardo conversi, et variis sacre Scripturæ testimoniis comprobatur.

Quoniam tu es, Domine, spes mea; Altissimum posuisti refugium tuum: Non accedet ad te malum, et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Psalmum nonagesimum, auditores optimi, quem Deo auctore atque adjutore suscepimus explicandum, carmen esse dramaticum, summoque artificio compositum, in prima nostra oratione breviter admonuimus. Id nobis in iis verbis intelligendis, quæ hodierna die suo ordine exponenda se offerunt, magno usui esse poterit. Nam primus ille versiculus: Quoniam tu es, Domine, spes mea, Altissimum posuisti refugium tuum, totus est apertus et facilis, et a nobis etiam expositus, cum in explicatione primi et secundi versus hujus psalmi, de vi et significatione vocabulorum, Altissimi, spei et refugii, disseruimus. Sola connexio et

continuatio hujus sententiæ cum precedentibus et sequentibus verbis, aliquid obscuritatis et difficultatis habet. Alloquebatur enim Propheta in verbis precedentibus hominem justum, atque dicebat: *Verumtamen oculis tuis considerabis et retributionem peccatorum videbis*: nunc vero mutata persona, quasi non alteri, sed sibi ipsi hactenus locutus esset, statim subjungit: *Quoniam tu es, Domine, spes mea*. Mox autem ad priorem personam redit, et hominem justum alloquens ait: *Altissimum posuisti refugium tuum*. Itaque non videntur ullo modo inter se hi versus posse coherere. Illud enim: *Tu es, Domine, spes mea*, neque cum precedentibus recte conjungitur, *Oculis tuis considerabis et retributionem peccatorum videbis*, neque cum sequentibus connecti potest: *Altissimum posuisti refugium tuum*. Nodum istum variis modis ac rationibus dissolvere atque expedire plurimi conati sunt. Theodoretus et alii quidam ex Græcis nullam hoc loco personæ mutationem fieri volunt, ac ut oratio tota cohereret, sufficere, si voculam unam dumtaxat subintelligamus, videlicet *Dixisti*: ut sit sensus: *Quoniam dixisti: Tu es, Domine, spes mea*, ideo *Altissimum posuisti refugium tuum*; et ea de causa *Non accedet ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*.

Sed quamquam non inepte neque absurde ista dicuntur: tamen nulla videtur esse necessitas, cur vocem illam subintelligamus, et aliquid Prophetae verbis addamus, cum etiam absque ulla voce, tum integer verborum sensus, tum bona cum precedentibus et sequentibus connexio reperiatur. Etenim, ut modo dicebamus, negari non potest, quin Psalmus hic nonagesimus sit carmen dramaticum, quales commediæ et dialogi esse solent, et qualia sunt in sacris litteris Cantica canticorum, in quibus variæ personæ inter se agunt sine ulla scriptoris, sive auctoris interlocutione. Nam paulo inferius in hoc eodem Psalmo Deus introducit ita loquens: *Quoniam in me speravit liberabo eum, protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*: cum tamen in verbis precedentibus non Deus, sed Propheta ad hominem justum loqueretur, ac diceret: *Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem*. Neque hoc loco ullo modo illa vox inseri potest *Dixisti* vel *Dixit*. Hoc igitur impermissum firmum et ratum sit, fieri hoc loco personæ mutationem; et cum dicitur: *Tu es, Domine, spes mea*, hominem justum colloqui

cum Deo, sicut paulo ante cum dicebatur: *Oculis tuis considerabis et retributionem peccatorum videbis*, cum homine justo loquebatur.

Hoc autem ita constituto, illud expedendum restat, quousque hominis justif oratio se extendat: quidam enim totos hos duos versus homini justo attribuunt: *Quoniam tu es, Domine, spes mea; Altissimum posuisti refugium tuum; non accedet ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*, cui nos sententiæ consentire non possumus. Siquidem vocabulum illud *Altissimum*, non est, ut illi putant, adjunctum loci, sed nomen Dei. Neque enim cum dicitur, *Altissimum posuisti refugium tuum*, sensus est, sublime atque excelsum domicilium tibi fabricasti; sed *Altissimum*, id est, Deum tamquam tutissimam arcem, vel portum ad quem confugeris accepisti. Nam et Hebræi quodam illam ipsam vocem hoc loco habent, quam initio Psalmi, ubi dicitur: *Qui habitat in adjutorio Altissimi*; et codices Græci qui habent *ὁ ὑψιστος* articulo generis masculini, satis aperte indicant, vocabulo *Altissimi* Deum significari. Quam vero absurde dicatur Deo, Tu Deus *Altissimum*, id est, Deum posuisti refugium tuum, nemo non videt. Deinde cui dicitur, *Altissimum posuisti refugium tuum*; et: *Non accedet ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*, eidem profecto dicitur, quod statim sequitur: *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*, cum nulla fiat in his omnibus versibus personæ mutatio. At Deo dicere: *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*, non solum leve et puerile est, sed etiam impium et blasphemum.

Quamobrem id solum superest, ut orationem hominis justif paucis illis verbis: *Quoniam tu es, Domine, spes mea*, totam contineri dicamus, eamque cum precedentibus Prophetae verbis ita continuemus: *Audivit homo justus, quod multa et magna beneficia sibi ex nomine Dei sanctus Propheta promiserit: ut quod liberabitur de laqueo venantium, quod in umbra alarum Dei tutus requiescet, quod clypeo veritatis protegetur, quod non timebit a timore nocturno, quod cadent a latere suo mille, quod oculis suis videbitur et retributionem peccatorum videbit, propterea nunc, ut non ingratus, omnia illa cum ingenti lætitiâ cognoscere se confitetur, et cum debita, justaque humilitate respondet: Quoniam tu es, Domine, spes mea, hoc est: Agnosco non solum beneficia, sed etiam*

causam et rationem beneficiorum: *Non enim in arcu meo sperabo et gladius meus non salvabit me*: sed *Tu, Domine, spes mea*: cadent, fateor, a latere meo mille, et decem millia a dextris meis, sed non propter robur et virtutem meam, nec propter hominum amicorum meorum prasidia; sed *Quoniam tu es, Domine, spes mea*. Sperent alii si velint in incerto divitiarum, in astutia sæculi, in hominum gratia, in potentia et nobilitate; ego vero propter te *Omnia detrimenti feci, et arbitror ut stercorea*, et scio quia non confundar. *Quoniam tu es, Domine, spes mea*: si exurgat adversum me prelium, si exurgant adversum me castra, si sæviat mundus, si Diaboli fremat, si ipsa caro adversus spiritum concupiscat, non timebit cor meum, intrepidus dimicabo, *Quoniam tu es, Domine, spes mea*. Quod si denique adversus hostes fortiter pugnaverim, si prævaluerim, si vicerim, si mihi palmam et coronam præparatam esse cognoverim, non etiam inde superbiat cor meum, neque in suis viribus temere gloriabor, *Quoniam tu es, Domine, spes mea*. Hæc est oratio sancti viri, cui mox Propheta respondet: *Altissimum posuisti refugium tuum*, tamquam si diceret, recte et sapienter facis, cum in solo Deo sperare te dicis. Sic enim non humile et abjectum, terrenum ac debile domicilium tibi fabricasti, sed *Altissimum* posuisti refugium tuum, nempe in ipso Deo, quo nihil altius, nihil fortius, nihil stabilius, tibi asyllum, et arcem et profugium quasi-visisti, quocirca nihil tibi nocere poterit, cum ne bombardæ quidem tam alte globos suos ejaculari queant.

Atque hoc est quod sequitur: *Non accedet ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*: quibus verbis omnia penitus mala atque incommoda ad hominem justo semel removit. Siquidem omne malum aut peccatum est aut præna peccati. Peccatum est malum, quod sponte agimus: pœna peccati malum, quod patimur invito. Et quidem peccatum malum est magnum, malum simpliciter, ac de eo Propheta dicit: *Non accedet ad te malum*: pœna vero malum est parvum, nec simpliciter malum dici potest. Quocirca sanctus David ejusmodi miseriam non malum, sed flagellum appellavit: *Et flagellum, inquit, non appropinquabit tabernaculo tuo*.

Hæc vero ita esse facile demonstrari potest: id enim est vero et proprie, et simpliciter malum, quod hominem facit malum, quod nemo utitur, nisi male: quod à Deo,

qui est summum bonum, nullo modo proficisci potest: ejusmodi autem quid est nisi peccatum? Nam pœnas, ærumnas, calamitates, quomodo simpliciter malas appellabimus, cum nec hominem faciunt malum, et plurimi eis utantur bene, et eas Deus efficit, et in homines mittit, qui totus est bonus? Existat al quis pauper, obscurus, contemptus, plagis et vulneribus plenus: sed tamen justus, pius, castus, sobrius, patiens, qualis quondam erat Lazarus ille mendicis, cum ad fores divitis epulonis sibi mendicare, quid esse dices? Malum an bonum? Certe bonum. At plurima patitur mala. Fateor: sed illo uno caret, quod solum hominem facit malum. Contra vero, quid eum divitem, qui induebatur purpura et bysso, epulabatur quotidie splendide, et inter tot bonas vitam non habebat bonam: quid, inquam, bonum, an malum fuisse judicabis? Nonne malum? At multis bonis abundabat. Ita est. Sed ejusmodi erant illa bona, ut quamvis omnia, que toto orbe reperiuntur, uni soli concederentur, adhuc bonum illum facere non valerent: imo vero quo magis ea bona multiplicantur, eo turpitudine, stultitiam et stupiditatem habentis facilius prouunt. Quid enim turpius, quid stultius, quid stupidius, quam ut omnia velis habere bona præter teipsum? Bonam velis domum, bonam mensam, bonos liberos, bonum pallium, bonam tunicam, bonos calceos, et solam vitam, solam animam velis malam: atque ita calceos tuos præponas animæ tuæ. Itaque non immerito Ethnicus ille Philosophus, cum divitis ejusdam ornatissimam domum ingressus forte spueri necesse haberet, postquam diu circumspexit, tandem in faciem divitis, cum quo loquebatur, spuit: et cum ille stomachatus id acciperet, et rusticos mores philosophi reprehenderet: Ne mirris (inquit Philosophus), nam diu quæ in hæc domo sunt omnia consideravi, et nihil turpe ac sordidum, ubi spueri possem, reperi, præter te. Habemus igitur, auditores, verum malum, quod ad hominem justum, et in Deo sperantem non accedet, nihil esse aliud, quam peccatum: flagellum vero, quod ejus tabernaculo non appropinquabit, esse pœnas et miserias, quæ ex peccato nate sunt.

Sed magna questio hic exoritur, ut propheta ista sententia, non tam explicatione, quam defensione indigere videatur. Si enim ad hominem justum peccatum non accedet, quid est, quid Salomon clamat: *Septies ca-*

det justus. Et : *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, et non peccet* ? Si vero flagellum justorum tabernaculis non propinquabit, cur idem ipse sanctus David in alio psalmo dicit : *Lavi inter innocentes manus meas, et fui flagellatus tota die, et castigatio mea in matutinis* : et in eodem loco de peccatoribus : *In labore, inquit, hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.*

Itaque contrarium plane ei, quod Psalmus noster docet, rei veritas habere videtur, quando justus flagellatur, impii non flagellantur. Ut igitur questionem istam explicemus, illud imprimis constituendum est, prophetiam hanc promissionem ad vitam futuram præcipue pertinere. Nam quæ causa est, cur ad hominem justum malum non accedet, et flagellum ejus tabernaculo non appropinquabit? Nonne illa, quoniam Altissimum posuit refugium sive tabernaculum suum? Idem enim hoc loco refugium et tabernaculum significare ex Hebræo vocabulo facile cognoscitur. Quocirca Beatus Hieronymus non refugium, sed tabernaculum vertit. Itaque cum in caelesti tabernaculo fuerimus, de quo David : *Quam dilecta, inquit, tabernacula tua, Domine virtutum : concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini, et Dominus in Evangelio : Facite, inquit, vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula, et Paulus ad Hebræos : Christus, inquit, assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum : non manufactum, hoc est, non hujus creationis neque per sanguinem hircorum aut vitulorum ; sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa, et Joannes in Apocalypsi : Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitavit cum eis : tunc vere ad nos malum non accedet, et flagellum non appropinquabit tabernaculo nostro.*

Ac ut magnitudinem hujus promissionis, et quantum boni nobis in caelesti tabernaculo repositum sit intelligamus, quinque hominum genera, sive status et conditiones consideremus. Primum genus eorum est, in quibus peccatum tanquam in propria domo semper inhabitat, et a quorum dorso flagellum, idque durissimum, nunquam remouetur. Tales sunt omnes ii qui jam ad inferos descenderunt, quibus nihil miserius, nihil gravius, nihil infelicius, neque dici, neque cogitari, neque fingi potest. Semper

peccant, semper puniuntur, et tanquam vasa iræ et contumelia ad hoc solum conservantur, et vivunt, ut in ipsorum penis et cruciatibus Deus potentiam et justitiam suam immensam atque infinitam ostendat.

Alterum genus eorum est, in quibus peccatum habitat quidem et dominatur ; sed ita tamen ut redimi, et liberari possint. Tales sunt ii, qui in hoc sæculo in vitis et sceleribus vivunt : quamvis enim omnes peccatores dignissimi essent, quibus continuo sub pedibus terra deficeret, et eos adhuc vivos tartara absorberent ; tamen Deus incredibili sua benignitate ita constituit, ut cum aliquis animam suam tanquam domum Diabolo et peccato vendit, semper dum vivit possit eam lacrymis penitentiae, et vera atque humili confessione redimere. Sed istorum quoque miserimus et infelicitissimus status est, et eo infelicius, quo minus infelicitas ejus in hoc mundo cognoscitur. O si homines intelligerent, quam breve sit spatium inter peccatum et gehennam, et quam celeriter de culpa transeat ad penam, non possent (mihi credite) non vehementer perhorrescere, *Fiant, inquit David, viæ illorum tenebræ et lubricum : et Angelus Domini persequens eos.* Talis via est omnium peccatorum qua properant ad gehennam, non solum brevis, sed etiam tenebrosa, ut nesciant quo vadant : sed etiam lubrica, et quasi glacie recta, ut pedem figere non valeant : et his omnibus accedit Angelus Domini persequens eos, ut quamvis in tenebris, quamvis per lubricum, quamvis ad inferos, tamen festinare et currere compellantur.

Tertium genus eorum est, in quibus peccatum quidem ipsum per se non habitat ; sed aliquem tamen in eis habet, qui causam suam diligenter agit ; plane ad eum modum, quo litigatores agere solent, qui cum forte aliquo discedunt, procuratorem loco suo relinquunt. Tales sunt omnes ii, qui sine lethalibus criminibus viventes in hoc sæculo, Deo famulantur et serviunt. Quamvis enim in eis non vivat, neque maneat id, quod proprie dicitur peccatum, tamen concupiscentia adhuc manet, quæ peccati est procuratrix : et quam propterea sanctus Paulus, nunc legem membrarum, nunc legem peccati, nunc etiam peccatum ipsum vocat. Ut enim quondam Chananeis et Palæstina ejectionis Jebuseus mansit ad exercitum Judoæorum : ita nunc per fidem et Sacramenta peccato de cordibus nostris expulso, fomes relictus

est, cum quo litigare ac disceptare usque ad mortem debeamus.

Porro statum quartum multo beatiorem, soli duo primi homines noverunt, quos brevi illo tempore, quo in paradiso habitaverunt, neque peccatum inquinabat, neque flagellum perterrebat, neque ulla concupiscentia mala ad peccandum provocabat. Magna sane, et expectanda felicitas hujus status, sed nondum tamen talis erat, ut de eo cani posset : *Non accedet ad te malum, et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Nam etsi peccatum et flagellum nondum aderant, tamen non longe aberant : imo vero quæ tam celeriter adferunt, ut non prius Adam os ad pomum comedendum aperuerit, quam peccatum in intimum pectoris et animi penetraverit, nonne præ foribus jam expectare videbantur ?

Restat igitur quintum genus hominum plene perfectæque beatum, ad quod unum, et solum malum non accedet, nec ullum, unquam flagellum propinquabit : isti sunt beatissimi ac felicissimi illi homines, quos tabernaculum caeleste jam recepit, quibus dicitur per Prophetam : *Lauda, Jerusalem, Dominum, lauda Leum tuum, Sion : quoniam confortavit seras portarum tuarum* : Nimirum ut neque malum unquam accedere, neque flagellum propinquare posset. Et de quibus Joannes in Apocalypsi : *Ecce, inquit, tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis : et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis, erit eorum Deus : et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus neque clamor, neque dolor erit ultra.* O tabernaculum beatum ? O tutissimum refugium ? O regio lucida, regio pacifica, quæ nocturnos horrores, et nimbos ac procellas, ventos et tempestates ignoras : quæ supra omnes montes, supra omnia elementa, supra omnes caelos collocata, neque jacula hostium times, neque tumultus bellorum exaudis : ubi præliis triumphi, et gladiis palmae, et galeis, diademata, et gemibus cantica succedunt. Ubi vita est sine morte, quies sine labore, saturitas sine fastidio, securitas sine metu, ubi nihil est quod displiceat, nihil deest quod delectet : unde exultat omne malum, quo confluit omne bonum. O ter et quater et centies et milies beatos, qui in ea civitate ascripti sunt cives : qui inter magnos illos principes sedem habebant, qui post brevissimum cursum hujus periculose navigationis ad portum illum

taante securitatis aliquando pervenient ! Quid agimus, fratres mei ? Quo currimus ? Quid persequimur ? Cur tantum bonum negligimus ? qui minima lucra tam diligenter persequimur, cur tantos labores pro vilissimis rebus suscipimus, quibus bonum illud offertur, in quo est omne bonum ? Evigilemus aliquando, excitemur, somnum discutiamus, et cum ad laborem nati simus sicut aves ad volandum, et quocumque nos vertamus, laborem fugere non possimus, faciamus (quæso vos) pro Deo, pro vita aeterna, pro veris et magnis bonis, quæ stulti homines pro mundo, pro vita brevissima, pro falsis et exiguis bonis facere non recusant. Ita nobis in caelo tabernaculum erigemus, quo malum non accedet neque flagellum propinquabit.

PARS SECUNDA

Etsi prophetica promissio, quæ malum et flagellum a justorum tabernaculis removet, ad sæculum futurum præcipue pertinet : tamen etiam tempore hujus vitæ suo modo completur. Nam et Dominus in Evangelio non solum vitam aeternam, sed etiam centuplum hoc tempore satoribus suis promisit : et Apostolus ad Timotheum scribens, pietatem affirmat *Promissionem habere vitæ, quæ nunc est, et futuræ* ! Videamus igitur si placet, quo pacto etiam hoc tempore ad homines justos malum non accedat, nec flagellum tabernaculis eorum appropinquet.

Atque imprimis malum, hoc est, peccatum, ad homines justos et in Deo sperantes nunquam accedere facile his videbit, qui vocis Hebrææ vim et energiam perspectam habuerit. Vox enim Hebræa, quam Latinus interpres vertit *Accedet*, non simpliciter accedere ; sed casu, temere, fortuito accedere, vel potius accidere significat. Jam vero ad hominem justum etsi peccatum quandoque accedit ; tamen non casu accedit, quoniam sine consilio et providentia Dei non accedit, qui hominem a se electum ac prædestinatum ad gloriam peccare nunquam permittit, nisi possit et velit efficere, ut illud ipsum malum servo suo cooperetur in bonum. Itaque sinit aliquando Deus electos suos a serpente morderi ; sed ipsum morsum in medicamentum vertit, quo vel superbia occulta detegitur, et comprimitur ; vel futura propeculose navigationis ad portum illum

his remedium præparat. Hinc D. Gregorius homilia vigesima prima in Evangelia: « Considerandum, inquit, nobis est, cur omnipotens Deus Petrum, quem cunctæ Ecclesiæ præficere disposuerat ancillæ vocem pertimescere et seipsum negare permisit: quod nimirum magnæ actum esse pietatis dispensatione cognoscimus: ut is, qui futurus erat pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter aliorum misereri debuisset. Prius itaque cum ostendit sibi, et tunc præposuit cæteris, ut ex sua infirmitate cognosceret, quam misericorditer aliorum infirmitatem toleraret ». Hæc sanctus Gregorius, qui etiam in libro Dialogorum tertio, capite decimo quarto, magno divinæ providentiæ consilio sæpe fieri docet, ut viri sancti atque perfecti parva quædam vitia nunquam perfecte superent, quamvis in ois superandis totis viribus summoque studio laborent: videlicet ut inde admonentur, non se suis viribus magnos et potentes hostes devicisse, quando sibi relictis a parvis minimisque vincuntur. Cum igitur nunquam electi in peccata cadere permittantur, quin eis ipse etiam casus cooperetur ad bonum, vere Propheta nunc dicit, temere ac fortuito ad id te malum non accedit.

Quod vero subjungit: *Et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo* verissimam atque utilissimam doctrinam continet. Nam velit nolit mundus sive id capiat, sive non capiat, soli sunt mali, qui vere in hoc sæculo flagellantur. Tunc enim homo proprie flagellatur, cum non solum affligitur corpus, sed etiam ad animam verbera penetrant: corpus enim non est homo, sed quasi domus et vehiculum hominis: tunc vero usque ad animum penetrare dicitur flagellum, cum est in causa, ut homo Deum offendat, ad hæreticos transeat, furetur, irascatur, blasphemet, seipsum vel alium occidat: id quod solis mundi amatoribus quotidie videmus accidere, quippe qui levissimis de causis ad minimas jacturas continuo perjurantur.

Dicam hoc ipsum planius tunc homo flagellum sentit, et dolet, ac gemit, cum id affligitur ubi est anima. Si digitus præcidatur, non potes non dolere. Si vero capillus tondeatur, neque sentis, neque doles: propterea quod mortui sunt capilli, anima non est tibi. Jam igitur ubi est anima sæculi amatorum? In sæculo, in uxore, in filiis, in carne, in domo, in arca, in pecuniis. *Ubi*

enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum: et anima magis est ubi amat, quam ubi animat. Quid ergo mirum est, et mundi amator sentit, si gemit, si dolet, si blasphemat, si furit, si insanit, cum in temporalibus bonis flagellatur? Id enim ab eo violenter abstractum, cui tenacissime inhærebat: membrum plane vivum ab eo præciditur, in quo magna pars animi habitabat. Sancti vero homines, qui Allissimum posuerunt refugium suum, qui nihil amant, nisi in Deo et propter Deum, qui in celesti tabernaculo animo, affectu, desiderio, cogitatione versantur, temporalia damna non percipiunt, quoniam *flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Sanctus Bernardus, ut in tertio libro vite ipsius, capite sexto, legimus, cum ei nunciaretur a suis, ingens pondus argenti, quod integro monasterio edificando sufficere potuisset, furto esse sublatum, adeo flagellum ejus damni non sensit, ut nihil proorsu comotus placidissime responderet: « Benedictus Dei, qui nobis pepercit ab onere. » Presbyter quidam sanctus nomine Stepbanus, ut de eo Beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 49. refert, cum totam suam messem ab invido quodam in area combustam esse didicisset, eique discipuli ejus dicerent: *Væ, væ, Pater Stephane, quid contigit tibi? mox respondit: Væ, væ, quid contigit illi, qui hoc fecit? mihi enim nihil mali contigit. Ita nimirum vir iste sapiens et sanctus verissime judicabat, illum potius flagellari, qui injuriam facit, quam qui patitur. Quid ipse S. Gregorius cum in præfatione suorum moralium ad Leandrum scribens tantopere deploraret, quod se a monasterio ad palatium, et a cella monastica ad sedem pontificiam raptum et abstractum esse cerneret: flagellumne, an beneficium putasset, si eum Deus iterum a palatio ad monasterium revocare voluisset? Nam quid ego de illis dicam, qui mundum exilium, et carnem carcerem esse ducebant, et cum Propheta magnis vocibus clamabant: *Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est et cum Apostolo: Cupio dissolvi, et esse cum Christo*; et: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus*? Num ii tandem mortis flagellum magis faciebant? Minime vero. Et quamobrem? Quoniam ut flagellum volitare videbant, mox animo, et cogitatione in celeste tabernaculum confugiebant, quo malum non accedit, neque flagellum appropinquat.*

Aspicite atque intuemini sanctos Martyres,

veniebant olim cruenti carnifices cum fustibus et flagellis, non tam corpora, quam animas flagellare cupientes: nam quomodo latrones in sylvis gladios ostentant, nec tamen dicunt, da jugulum, sed da pecunias: ita carnifices olim flagellum intabant, sed intemeres thesaurum fidei postulabant, martyribusque dicebant, vel Christum abnegate, vel acerbissima morte peribitis. Quid tunc Martyres? Ita faciebant, quod olim Patriarcha Joseph, cum ab impudica femina de stapro interpellatus, relicto pallio an fugit. Ita et ipsi cum thesauro fidei in celeste tabernaculum animo confugiebant, atque inde tamquam ex edito loco, quid fieret corpori suo, sæpe cum ingenti lætitia prospectabant: et cum viderent corpus a tortoribus cædi, comburi, non aliter affecti erant, quam si ex alta turri domum suam incendi aut everti conspicerent ab iis, qui solum propterea id facerent, ut se vivos comprehenderent vel occiderent. Quocirca non raro tortores suos ipsi qui torquebantur lepide iridebant, cum eos frustra laborare perspicerent. Nonne Beatus Laurentius extensus in craticula, et semiustum latus tyranno dabat, cum ei diceret: « Assatum est, jam versa et manduca? » Quid Magnus ille Marcus Arethusius? Ita faciebant, quod olim Theologus oratione prima in Julianum scribit, cum membris omnibus contractis mellegue perant, et in sporta suspensus partim a vespis et apibus comederetur, partim ab ardentissimo sole desuper coquente torreretur, persecutores suos festive irridens dicebat, placere sibi omen illud, quod ipse in sublimi existens eos humiles humique jacentes videret? Itaque recte Beatus Bernardus sermone sexagesimo primo in Canticum: « Stat, inquit, Martyr tripudians et triumphans, toto licet lacerato corpore, et rimante latera ferro, non modo fortiter, sed et alacriter sacrum e carne sua circumspicit ebullire cruorem. » Ubi ergo tunc anima Martyris? Nempe in tuto, nempe in petra. Si enim in suis esset visceribus, scrutans ea ferrum profecto sentiret, dolorem non ferret, succumberet et negaret. Quæ cum ita se habeant, si volumus nos quoque non sentire jacturas, non diligamus res perituras: sed in eo cor nostrum et amorem totum collocemus, qui solus perire non potest: et tunc ardeat licet mundus totus, diripiantur urbes, concutiantur provincie, mutentur regna, transferantur imperia, cælum cum terra denique

miscetur, nos tamen ne capillum quidem unum amittamus: quoniam altissimum posuimus domicilium nostrum, quo malum non accedit neque flagellum appropinquat.

Sed parum esset, audire, si nihil detrimenti sancti homines caperent ex flagellis: nos vero dicimus magnam præterea tum utilitatem, tum voluptatem flagellum afferre secum, si de manu Domini recipiatur. Id quod vel ex ipso nomine flagelli discere poterimus. Quid enim est flagellum? Instrumentum, quo equi ad cursum incitantur, quod in itinere quidem utile ac necessarium est, sed cursu peracto in aliquem angulum abjicitur. Nos omnes, auditores, ad patriam cœlestem properamus: iter est longum, tempus est breve, equus est piger: quis igitur negare audeat, flagellum esse necessarium? *Multiplicate sunt infirmitates eorum*, ait Propheta, *postea acceleraverunt*. Et Sanctus Gregorius: « Mala, quæ hic nos premunt, ad Deum ire compellant. » Quid enim mundus, dum nos penuria, peste, bello, aliisque miseris et calamitatibus flagellat, nonne aperte clamare videtur: Noli hic herere, quid hic agis? Noli me diligere, dilige quod debes? Quomodo si spinæ ab aliquo pro rosis forte carperentur, et illæ non loquendo, sed pungendo dicerent: Cur tangis? deciperis, spinæ sumus, non rosæ. Itaque utilis est in hoc itinere aliqua tribulatio: sed cum ad patriam et domum nostram pervenerimus, tunc demum flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

Sed dicit aliquis: Ego quidem flagellum non recuso, paratus sum interdum, vel ægrotationem vel penuriam aliquam pati, cum Deo id bene placuerit. ut illud mihi displicet, quod homines improbi sine ulla causa mihi mea surripiunt: volo meipsum jejuniis et vigiliis aliquando flagellare: sed quod unus nequam injuriam mihi faciat, id vero æquo animo ferre non possum. Dic mihi, oro te, si forte esses in itinere, et festinatio tibi esset necessaria, et equum tuum incitare non posses, an tibi non placeret, si quis a tergo equum tuum flagello verberaret? Ita igitur videt Deus te desiderium bonum habere, sed non pares vires: et quoniam non bene scis, ut oportet equum tuum flagellare, et nimis tenere cum diligis, mitti Deum aliquem, qui te juvet.

Sed accipite nunc aliam longe majorem flagelli utilitatem. Similis est afflictio, quam

hic patimur, palmitibus vitium, qui etiam flagella dici solent. Quid deformius, quid debilius, quid tortuosius vite? Et tamen quid parit vitis? Si videret aliquis vites in hieme, et earum usum atque utilitatem ignoraret, nonne quasvis myricas vineis anteponeret? Ad eundem modum, auditores, flagellum afflictionis flagellum est vitis, deformis atque asperum esse videtur, sed vinum gloriæ et beatitudinis parit: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Intellexerunt hoc Martyres sancti multo melius, quorum unus Beatissimus Ignatius ad bestias damnatus, ad Romanos ex Asia scribit: « Utinam fruar bestiis, quæ mihi paratæ sunt, et si illas noluerint, ego ipsis vim ingeram, ego urgebo: ignoscite mihi, ego scio quid mihi expediat. » Alius vero illustrissimus Cyprianus (ut Pontius in ejus passione refert) viginti aureos tortori suo numerari voluit, ut se ab eo non supplicium, sed beneficium accipere testaretur. Intelligebant isti quam pretiosum vinum afflictionis flagella producerent: et cur, quæso, existimatis mensuram tribulationum tam bonam, tam conferam, tam coagitatam, tam superfluentem dedisse Dominum in sinum Matris, Apostolorum, Martyrum aliorumque amicorum suorum, nisi quoniam fructum atque utilitatem earum probe intelligebat. Si quis in carcere propter contractum as alienum miserè vitam ageret, neque egressurum se inde speraret, nisi cum esset educendus ad crucem: interim vero aliquis amicorum marsupium plenum auro atque argento per fenestras in carcerem injiceret, et casu fieret, ut marsupium cadens caput ejus miseri leviter percuteret, ille certe initio cum caput ferri sentiret, et nondum sciret quid esset, non posset non dolere, fortasse etiam diceret: *Væ mihi hominum miserrimo, hoc sane deerat, ut etiam in carcere lapidarer?* Sed ubi ad marsupium conversus, videret, sumeret, aperiret, aurum esse cognosceret, quo de carcere liberari, possessiones emere, dives evadere, et reliquum vitæ beate feliciterque traducere posset, o qua lætitia exultaret! O quas gratias illi haberet, a quo caput suum pulsatum ante conquereretur! Ità nobis accidit, auditores, sumus in carcere corporis hujus, multum contraximus debitorum, mittit nobis Deus genus aliquod afflictionis, quod initio quidem dolorem et molestiam aliquam parit: sed si prudenter,

diligenter, si rectis oculis afflictionem consideremus, videbimus, eam æquo animo toleratam marsupium esse pecuniarum, quibus et pro debitis peccatorum Deo satisfacimus et vitam beatam ac sempiternam comparabimus.

Grammatici docent, quod nunc flagellum appellamus, olim flabellum esse nominatum; sed pace ipsorum contra potius, quod olim flagellum dicebatur, nunc flabellum dici debet. Siquidem olim ante Christi in terras adventum, cum nondum sciretur tribulationis pretium, tunc vere tribulatio affligebat, atque urebat, et flagellum a flagrando nominari conveniebat. At posteaquam liberator noster flagellum in manu suscepit, continuo illud in flabellum commutavit, et dulces atque expetendas tribulationes fecit. Primum enim flabellum refrigerat: id et afflictio facit. Est aliquis forte adolescens, fervet in eo sanguis, ardor libidinis eum quietum esse, et boni aliquid agere, vel cogitare non patitur: sumit Deus flabellum ægritudinis, facit illi ventum, protinus refrigeratur. Nam viribus deficientibus deficient simul mala desideria. Deinde, flabellum muscas repellit: id et afflictio facit. Est aliquis dives, nobilis, potens, multe muscæ, multi gnathones, multi adulatores ad eum accurrunt non quidem propter ipsum, sed propter mel divitiarum atque honorum, quo delibatus videtur. Sumit Deus flabellum tribulationis, facit illi ventum, redigit eum parumper ad inopiam, subito muscæ diffugiunt. Magnum sane beneficium, magna utilitas hujus flabelli. Præstat enim multo amicos non habere, quam adulatores habere, qui suis mendaciis, suis assentionibus, suis blandis sermonibus vitia amicorum alunt, et corpora atque animas eorum perdunt, et cum unum miserum effecerunt, tunc eo relicto ad alios pergunt: et more eorum gallorum, qui in verticibus turrium ventos designant semper ad eam partem canunt, unde aura prosperitatis spirare videtur. Flabellum postremo id proprium habet, ut mirifice recreet, reficiat, consoletur: id et tribulatio de manu Dei suscepta verissime facit, siquidem spem vivam, certamque fiduciam gignit beatitudinis. *Tribulatio, inquit beatus Paulus, patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio vero spem:* ea vero spes, ea fiducia nullis verbis explicari potest, quale gaudium, quam verum, quam magnum, quam solidum in corde pa-

tientis generet. Cum Sanctus Bernardus aliquando in provinciam Flandriæ venisset, ubique retribus verbi Dei multos homines caperet, cepit inter alios virum quemdam magnum, nobilem, divitem, deliciis deductum, nomine Arnolphum, eumque Monachum Cisterciensem, id est, sui Ordinis fecit. Porro eum Deus flabello tribulationis tamquam ab æstu sæculi venientem refrigerare volens, gravissima ægritudine acerbissimisque doloribus longo tempore vexavit. Ille vero cum maxime torqueretur, creherrime repetebat: *Vera sunt, Domine, quæ dixisti: Vera sunt, Domine, quæ dixisti.* Cumque fratres, qui aderant, dicerent inter se, vim doloris eum ad insaniam redegissemus: Non est ita, respondebat, non insanio, sed vera esse dico atque experior, quæ Dominus locutus est. Ipse siquidem centuplum in hac vita promisit, iis qui temporalia bona dimisissent, ego vero centuplum istud nunc testor, ac fateor me recipere. Siquidem in his magnis ac pene intolerandis doloribus tanta lætitia tantaque voluptate perfundor ex quadam certa et viva spe felicitatis, quam Dominus mihi brevi se donaturum certo promisit, ut milles malum hos dolores perpeti, quam mihi temporalia

mea bona, etiam centuplicata restitui. Vere igitur, auditores optimi; vere sanctus Propheta clamat: *Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Merito Sanctus Jacobus monet: *Omne gaudium existimate, fratres mei cum in tentationes varias incidertis.* Jure Apostoli omnes *libant gaudentes a conspectu concilii quando digni habiti fuerant pro nomine Jesu contumeliam pati.* Et si flabellum sunt in hac vita tribulationes propter Deum æquo animo toleratæ, quomodo nondum re, sed solum spe beati sumus, quid erit in futura? Tunc vere flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo, tunc vere mutabitur penitus in flabellum, tunc vere dicere poterimus: *Transivimus per ignem, et aquam, et eduxisti nos in refrigerium; et: Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti; annis, quibus vidimus mala;* et: *Bonum mihi quod humiliasti me.* Tunc vere dicemus, benedictum sit flagellum, benedicta sint jejunia, benedictæ contumeliæ, benedictæ injuriæ, benedictæ persecutiones, et super omnia benedictus Deus, qui eas permisit vel etiam misit, et nunc in dulcedinem et delicias vertit, cui est honor, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.